

ZWANGSMIGRATIONEN

GESCHICHTE- LITERATUR - ERINNERUNG

Internationale wissenschaftliche Tagung

Wrocław, 21.-23. Februar 2024

Willy Brandt Zentrum
für Deutschland- und Europastudien
Strażnicza Straże 1-3
51-206 Wrocław
www.migramem.pl

© Fot. domena publiczna

© Joanna Małgorzata Banachowicz

Uniwersytet
Wrocławski

centrum im. willy brandta
willy brandt centrum

Institut für Migrationsforschung
und Interkulturelle Studien

IMIS

Institute for Migration Research
and Intercultural Studies

Research Center
for the History
of Transformations

UNIVERSITÉ
DE LORRAINE

UFR ARTS, LETTRES
ET LANGUES - METZ

Komisja
Europejska

Przedstawicielstwo
w Polsce

TAGUNGSPROGRAMM

MITTWOCH 21.02.2024

14:00–15:00 – Besuch im Ethnografischen Museum (ul. Traugutta 111/113), die Kuratorinnen Marta Derejczyk, Anna Kurpiel und Katarzyna Maniak führen durch die Ausstellung “Angenommene Dinge”

Fakultatives Programm (<https://mnwr.pl/rzeczy-przysposobione/>)

15.30–16.30 – Anmeldung (WBZ, Erdgeschoss)

16:30 – Feierliche Tagungseröffnung (WBZ, Raum 13)

16:45 – Eröffnungsvortrag. **Anna Kurpiel i Katarzyna Maniak:** Migrationen nach Westen aus der mehr-als-menschlichen Perspektive

17:30– Plenardiskussion: Migrationen nach Westen – Narrative und Praktiken. Teilnehmer: **Kamilla Biskupska** (UWr), **Wojciech Browarny** (UWr), **Anna Kurpiel** (UWr), **Katarzyna Maniak** (UJ). Moderation: **Marta Derejczyk** (Ethnographisches Museum, Filiale des Nationalmuseums in Wrocław)

Die Eröffnung wird online übertragen (języki polski i niemiecki):

<https://zoom.us/j/99014762398?pwd=bjRXyXVsR2NqV2FocHN2OWJCTXZSQT09>

Meeting ID: 990 1476 2398, Passcode: 197591

18.30 - FEIERLICHES ABENDESSEN (RAUM 43)

DONNERSTAG 22.02.2024

8:30 –Anmeldung (WBZ, Erdgeschoss)

9:00– 12:00 – Workshop: Zwangsmigrationen. Bilanz, Gedenkstätten und Geschichtsbücher (hybrid)

Sprachen: Polnisch/Deutsch

online: [https://zoom.us/j/95201660322?](https://zoom.us/j/95201660322?pwd=K3c0cXpDcnpoemRxYy8yOWNjMXQ0Zz09)

[pwd=K3c0cXpDcnpoemRxYy8yOWNjMXQ0Zz09](https://zoom.us/j/95201660322?pwd=K3c0cXpDcnpoemRxYy8yOWNjMXQ0Zz09)

Meeting ID: 952 0166 0322, Passcode: 226042

09.00–10.00 – Zwangsmigrationen

Stefan Troebst: Von "Flucht und Vertreibung" über "ethnische Säuberung" und "Zwangsmigration" zu "Gewaltmigration":

Ein deutsch(sprachig)er Klärungsprozess in Sachen Terminologie

Krzysztof Ruchniewicz: Die Vertreibung der Deutschen nach 1945.

Eine Bilanz der Forschung in Polen

Ondřej Matějka: Die Vertreibung der Deutschen aus der

Tschechoslowakei. Bilanz der Forschung in der Tschechischen Republik

Małgorzata Ruchniewicz: Deportationen der polnischen Bürger

in die UdSSR in den Jahren 1939–1945. Bilanz der Forschung

10.15–11.15 – Erinnerungsorte

Irina Scherbakowa. Russische Erinnerungsorte. Die Arbeit des Memorials

Corinne Defrance / Ulrich Pfeil, 63 deutsch–französische

Erinnerungsorte. Das Projekt einer Online–Karte für die außerschulische Bildung

Dariusz Węgrzyn, "Die oberschlesische Tragödie". Schwierige Erinnerung mit Hang zum Mythos

Tania Haiduk, Erinnerungsorte des Holocausts in Minsk

11.30–12.15 – Schulbücher

Luigi Cajani, Zwangsmigrationen des 20. Jahrhunderts in den italienischen Geschichtsschulbüchern

Marcin Wiatr, Zwangsmigrationen in der Arbeit der deutsch–polnischen Schulbuchkommission

12.00–12.15 - KAFFEPAUSE (RAUM 22)

Panel I (Raum 13), 12.15–13.45

European Migration: Social, Political and Historiographical Consequences (EN)

Chair: Anna Kurpiel

Sören Brinkmann (University of Wrocław), The Spanish Republican Exile: Between Memory and Reparation

Nicholas Al-Jeloo (Independent Scholar), August 7 from 1924 to 2014: Repeated Histories of Assyrian Expulsion

Abdulmesih BarAbraham (Mor Afrem Foundation), Aftermath of Genocide: Tracing Waves of Assyrian Migration from Turkey

Lidia Zessin-Jurek (Czech Academy of Sciences / MUA CAS / Praga), No Country for Refugees? Historiography of Forced Migration in Poland in the Context of Local Paradigms of Memory

Panel II (Raum 43), 12.15–13.45

Flucht – Vertreibung – Exil (DE)

Moderation: Joanna Małgorzata Banachowicz

Michael Sobczak (UJ), Flucht und Vertreibung der Galizischen Ruthenen: Die Erinnerung an Zwangsmigrationen an der Ostfront des 1. Weltkriegs im Tagebuch des österreichischen Soldaten Franz Arneitz ([online](#))*

Monika Mańczyk-Krygiel (UWr), Weibliches Erzählen über Flucht- und Exilerfahrungen im Ersten und Zweiten Weltkrieg (Galizien – Wien – Amerika)

Agnieszka Palej (UJ), Identitäten in Bewegung, der Westen, der Osten und der Schriftsteller: Adam Soboczynskis „Traumland“ (2023) – Versuch einer Deutung

Monika Wolting (UWr), Die Hürden der Flucht im Spiegel der deutschen Gegenwartsliteratur ([online](#))*

13.45–14.00 - KAFFEPAUSE (RAUM 22)

Panel III (Raum 13), 14.00–15.30

Ukrainian Migration: Past and Presence (EN)

Chair: Sören Brinkmann

Anna Alekseeva (University of Modern Knowledge, Kyiv), Transformations of personal identity in the situation of forced migration

Liudmyla Pidkuimukha (Justus Liebig University Giessen), “Without you”: the Distancing from the “Russian World” in the Statements of the Ukrainian High-Ranking Officials

Nadiya Kiss (Justus Liebig University Giessen), Language attitudes of the forced migrants from Ukraine in Germany ([online](#))

Iryna Odrekhivska (University College London), Literary Translation and Translingual Writing among Displaced Ukrainians in Post-WWII Europe

Panel IV (Raum 43), 14.00–15.30

Migracje: przestrzenie (i) pamięci (PL)

Moderacja: Anna Kurpiel

Katarzyna Majbroda (UWr), Czyszczenie przestrzenne na terenach zasobnych w złoża energetyczne. Przypadek przymusowych migracji społeczności Wigancic Żytawskich na Górnych Łużycach

Joanna Sarnecka (UW), Naszyjnik z concertiny – uczestnicy kryzysu humanitarnego na granicy polsko-białoruskiej wobec imperatywu pamięci

Marcin Gorączko, Aleksandra Gorączko (PBS), Architektoniczne świadectwo przymusowych migracji w latach 1939–1945 na obszarach wiejskich wschodniej Wielkopolski.

Tomasz Szyszlak (UWr), Przyznanie Tatarom Krymskim na Ukrainie statusu „ludu tubylczego” jako forma zadośćuczynienia za deportacje okresu stalinowskiego

15.00-16.30 - LUNCH (RAUM 22)

Panel V (Raum 13), 16.30-18.00

Zagadnienia migracji w filmie niemieckim (PL)

Moderacja: Andrzej Dębski

Andrzej Gwóźdź (UŚ Katowice),
Wielokulturowość nakazana, czyli polityczni
emigranci w filmach DEFY

Ewa Fiuk (PAN), Mediatyzacja migracji
(przypadek niemiecki)

Joanna Trajman (UWr), Od gastarbeiterów
do Willkommenskultur: zjawisko migracji
w filmie niemieckim. Analiza wybranych
przykładów

Andrzej Dębski (UWr), Trzy spojrzenia
na polskich migrantów w kinie niemieckim:
„Wszędzie dobrze, gdzie nas nie ma” (1989),
„Sąsiadki” (2004), „Żyrafa” (2019).

Panel VI (Raum 43), 16.30-18.00

Wielokulturowość wczoraj i dziś. Droga do integracji (PL)

Moderacja: Agnieszka Palej

Mateusz Świetlicki (UWr), Pamięć
następnego pokolenia o relacjach polsko-
ukraińskich w kanadyjskiej prozie historycznej
dla dzieci i młodzieży

Agnieszka Kodzis-Sofińska (UWr), Poetyka
migracji według Władimira Kaminera

Artur Robert Białachowski (UWr),
Zapomniane światy i chór dialektów.
Wysiedleńcy i przesiedleńcy w powojennym
Salzburgu w twórczości Karla-Markusa Gaußa

Justyna Radłowska (UWr), „Do kogo należy
niemczyzna?” Pisarze z tłem (i)migracyjnym
i ich stosunek do języka niemieckiego.

18.00-18.15 - KAFFEPAUSE (RAUM 22)

FILMVORFÜHRUNG “GIRAFFE”

Im Zusammenhang mit dem Bau eines Tunnels, der Dänemark und Deutschland verbinden soll, reist die junge Berliner Ethnologin Dara in ihren Heimatort auf der dänischen Insel Lolland. Sie will dokumentieren, wie das Großprojekt das Leben der Einheimischen verändern wird. Unter ihnen sind auch Birte und Leif, die ihre von Generation zu Generation vererbte Heimat verlassen müssen. Agnes' Leben spiegelt sich in ihren Tagebüchern, Erinnerungsstücken und an den Wänden des Hauses, das abgerissen werden soll. Parallel dazu wird die Geschichte des jungen Polen Lucek und seiner polnischen Kollegen, die auf der Baustelle arbeiten, erzählt.

“Giraffe” (2019), 88 min

Regie: **Anna Sofie Hartmann**

Schauspieler:

Lisa Loven Kongsli

Jakub Gierszał

Film in der Originalsprache
mit Untertiteln auf Polnisch

FREITAG 23.02.2024

Panel VII (Raum 13), 09.00–10.30

Przymusowe migracje w relacjach i wspomnieniach (PL)

Moderacja: Anna Kurpiel

Małgorzata Ruchniewicz (UWr), Na peryferiach radzieckiego świata. Obraz Związku Radzieckiego i jego obywateli w relacjach polskich zesłańców lat drugiej wojny światowej.

Wojciech Marciniak (UŁ), Trudne powitania z Ojczyzną. Pierwsze dni Sybiraków po repatriacji w 1946 r. w relacjach i wspomnieniach

Adam Żaliński (UJ), Trauma wysiedlonych w relacjach Sybiraków – główne motywy, możliwe ujęcia, perspektywy dalszych badań

Tomasz Kalniuk (UMK), „Wskutek działań wojennych ewakuowany”. Wspomnienia polskich sierot wojennych z pobytu w Indiach

Panel VIII (Raum 43), 09.00–10.30

Herkunft und Gedächtnis (DE)

Moderation: Monika Mańczyk-Krygiel

Anna Warakomska (UW), „Wie viel braucht es, um die eigene Herkunft zu verstehen?” Eine vietnamesisch-deutsche Geschichte als Versuch der Vergangenheitsbewältigung ([online](#))*

Rafał Biskup (UWr), „Ich bin hier fremd und fremd möchte ich auch bleiben...” Hans Lipinsky-Gottesdorf und die Zwangsmigration der Nachkriegszeit

Johannes Köck (TU Dresden), (Erinnerungs-)Orte des Vergessens und der Vergessenen, von Vergessen von und Erinnern an „Zwangsmigration“ – Potentiale und (Un-)Möglichkeiten von Vergessen und Erinnern im DaF/DaZ-Unterricht

Paweł Moskała (UJ), Deutscholympiade als Gedächtnisträger: Zum mündlichen Auswahlverfahren des Wettbewerbs

10.30-11.00 - KAFFEPAUSE (RAUM 22)

Panel IX (Raum 13), 11.00–12.30

Relacje integrupowe i tożsamość migrantów (PL)

Moderacja: Anna Kurpiel

Bożena Józefów-Czerwińska (Akademia Finansów i Biznesu Vistula), Dynamiczna zmienność relacji społecznych od „swojskości” po „obcość” na tle konsekwencji mechanizmu równania w dół

Adrian Madej (UWr), Strategie integracji migrantów w Niemczech – czyli jak upada mit Willkommenskultur(y)

Michael Abdalla (UAM), Zachowanie tożsamości asyryjskich migrantów w Tbilisi w czasach ZSRR

Mirosław Rucki (Uniwersytet Radomski im. K. Pułaskiego), Strategie integracji asyryjskich migrantów w Tbilisi przed i po rewolucji bolszewickiej

Lucjan Buchalik, Muzeum Miejskie w Żorach, Lud refugialny w obliczu etnocydu. Przykład Kurumbów z Burkiny Faso (Afryka Zachodnia)

Panel X (Raum 43), 11.00–12.30

Migracje bliskie i dalekie (PL)

Moderacja: Joanna Małgorzata Banachowicz

Filip A. Jakubowski (UAM), Obraz migracji w arabskiej prozie współczesnej na przestrzeni dekad – zderzenie kulturowe, akceptacja oraz normalizacja. Na przykładzie powieści at-Tajjiba Saliha, Jahji Haqqiego oraz Leili Aboulela i Dalii Azim

Justyna Braszka (UŁ), „Afrykańska Hiroszima” – obóz dla uchodźców Hutu jako pokłosie ludobójstwa rwandyjskiego oraz uniwersalność genocydu w powieści Kain und Abel in Afrika Hansa Chritopha Bucha

Łukasz Woiński (UJ), Zestanie do Podziemia – żydowski los Antala Szerba

Kamil Kusiak (UWr), Pamięć wielokierunkowa w Dorze Bruder Patricka Modiano

12.30-13.00 - KAFFEPAUSE (RAUM 22)

Panel XI (Raum 13), 13.00-14.30

Migracje: historia, mikrohistoria, pamięć (PL)

Moderacja: Dariusz Wojtaszyn

Magdalena Górniak-Bardzik (Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu), „Wielka historia pisana jest milionami doświadczeń zwyczajnych ludzi, które składają się na jakże niezwykłą, jakże lepiej rozumianą całość. ”Rodem z Kresów. Historie osobiste. Pamięć i upamiętnienie przesiedleń Polaków z Kresów Wschodnich II RP w projektach Muzeum Wsi Opolskiej

Mateusz Adamczyk (UWr), **Kacper Rosner-Leszczyński** (UWr, SGH), Migracje jako czynnik zmieniający komemoratywny krajobraz Śląska Opolskiego po 1945 r.

Dariusz Węgrzyn (Śląskie Centrum Wolności i Solidarności w Katowicach), Uzupełniający się obraz. Pamięć Górnoszlązaków i Sasów z Siedmiogrodu z pobytu w latach 1945-1949 w sowieckich łagrach

Mateusz Kubicki (IPN Oddział w Gdańsku / UG), Niemiecka akcja wysiedleńcza na wsi rejencji gdańskiej w latach II wojny światowej. Przyczynek do badań

Panel XII (Raum 43), 13.00-14.30

Między światami (PL)

Moderacja: Łukasz Woiński

Małgorzata Kolankowska (UWr), Migracje jako wyzwanie dla *slow journalism*

Dorota Kołodziejczyk (UWr), Polscy uchodźcy powojenni w Wielkiej Brytanii a Windrush Generation w perspektywie porównawczej

Edward Białek (UWr), Problematyka wypędzenia i migracji w prozie i poezji Moniki Taubitz

Joanna Małgorzata Banachowicz (UWr), Obywatele Międzyświata: Saša Stanišić i Radek Knapp

*Link zu den Vorträgen zur Literatur:

<https://teams.microsoft.com/l/meetup-join/19%3aiChiWw9v17KIJmJlx1A1dOQldjk7rGbpgrZGUKu-WOE1%40thread.tacv2/1708128995401?context=%7b%22Tid%22%3a%222b71bef9-3b13-4432-b5f4-1f5ac2278d0c%22%2c%22Oid%22%3a%22961510b8-c5d8-4cef-a149-5327eef5121f%22%7d>

14.30-15.00 - ABSCHLUSS DER TAGUNG (RAUM 13)

15.00-16.00 - LUNCH (RAUM 22)

ORGANISATIONSKOMITEE

Dr. Joanna Małgorzata Banachowicz, CSNE UWr

Dr. Anna Kurpiel, CSNE UWr

Prof. Dr. Krzysztof Ruchniewicz, CSNE UWr

PARTNER

Prof. Dr. Edward Białek, Institut für Germanistik
der Universität Wrocław

Prof. Luigi Cajani, Università di Roma

Dr habil. Andrzej Dębski, CSNE UWr

Prof. Corine Defrance, Sorbonne-Irice, Paris

Prof. Ondřej Matějka, Institut for the Study
of Totalitarian Regimes, Praga

Prof. Ulrich Pfeil, UFR Arts, Lettres et Langues,
Université de Lorraine, Metz

Prof. Irina Scherbakowa, „Memorial“, Moscow

Prof. Stefan Troebst, GWZO, Uni Leipzig

Dr. Marcin Wiatr, Georg-Eckert-Institut /
Leibniz-Institut für Bildungsmedien Braunschweig

Ehrenamtliche Schirmherrschaft der Vertretung
der Europäischen Kommission in Polen

www.migramem.pl